

Lov, tall og kode

Om kunnskapsgrunnlaget for styring av
velferdsforvaltningen

Hans Christian Farsethås
Forsker

Tre kategorier i AKU

Arbeidsstyrken

Sysselsatte

Arbeidsledige

Utenfor arbeidsstyrken

Alle som intervjues, plasseres i én og bare én kategori. Spørsmålet er hvordan statistikerne avgjør hvilken.

SPØRSMÅL 1

Jobbet du noe i uka 14.–20. september?

Spørsmålet gjelder alt betalt arbeid. Ta også med vikariater, småjobber og midlertidige jobber.

Dette er inngangsspørsmålet som avgjør om respondenten skal regnes som sysselsatt eller ikke.

«Ja» → SYSSELSATT

Hvis «Nei» på spørsmål 1

Sysselsatte

Arbeidsledige

Utenfor
arbeidsstyrken

SPØRSMÅL 2

Selv om du ikke jobbet noe den uka, hadde du en jobb eller en bedrift som du var borte fra?

«Ja» → SYSSELSATT

Hvis «Nei» på spørsmål 1 og 2

Sysselsatte

Arbeidsledige

Utenfor
arbeidsstyrken

SPØRSMÅL 3

Er noen i din husholdning selvstendig næringsdrivende?

Hvis «Ja» på spørsmål 3

SPØRSMÅL 4

Jobbet du noe uten lønn i denne virksomheten i forrige uke?

«Ja» på både 3 og 4 → SYSSELSATT

Sysselsatt er den som

- jobbet minst én time for lønn i referanseuka (spørsmål 1),
- var midlertidig borte fra en jobb (spørsmål 2), eller
- jobbet uten lønn i husholdningens virksomhet (spørsmål 3 og 4).

Hvis ikke sysselsatt (15–74 år)

Sysselsatte

Arbeidsledige

Utenfor
arbeidsstyrken

SPØRSMÅL 5

Har du forsøkt å få arbeid i løpet av de siste 4 ukene?

Regn også med mindre jobber, samt forsøk på å starte egen virksomhet.

«Ja» → spørsmål 6

Hvis «Ja» på spørsmål 5

Sysselsatte

Arbeidsledige

Utenfor
arbeidsstyrken

SPØRSMÅL 6

Kunne du ha begynt i arbeid innen utgangen av neste uke?

«Ja» → ARBEIDSLEDIG

«Nei» → UTENFOR ARBEIDSSTYRKEN

Arbeidsledig er den som

- ikke er sysselsatt (15–74 år),
- har søkt aktivt de siste 4 ukene, og
- kan begynne innen utgangen av neste uke.

Utenfor arbeidsstyrken er det som blir igjen

Ingen egne spørsmål plasserer noen her. Man havner her fordi man ikke jobbet i referanseuka og ikke var midlertidig borte fra en jobb, og heller ikke er arbeidsledig, for eksempel fordi man

- ikke har søkt arbeid de siste 4 ukene,
- har søkt, men ikke kan begynne innen utgangen av neste uke, eller
- er 75 år eller eldre.

Kategorier som ikke gir rettigheter

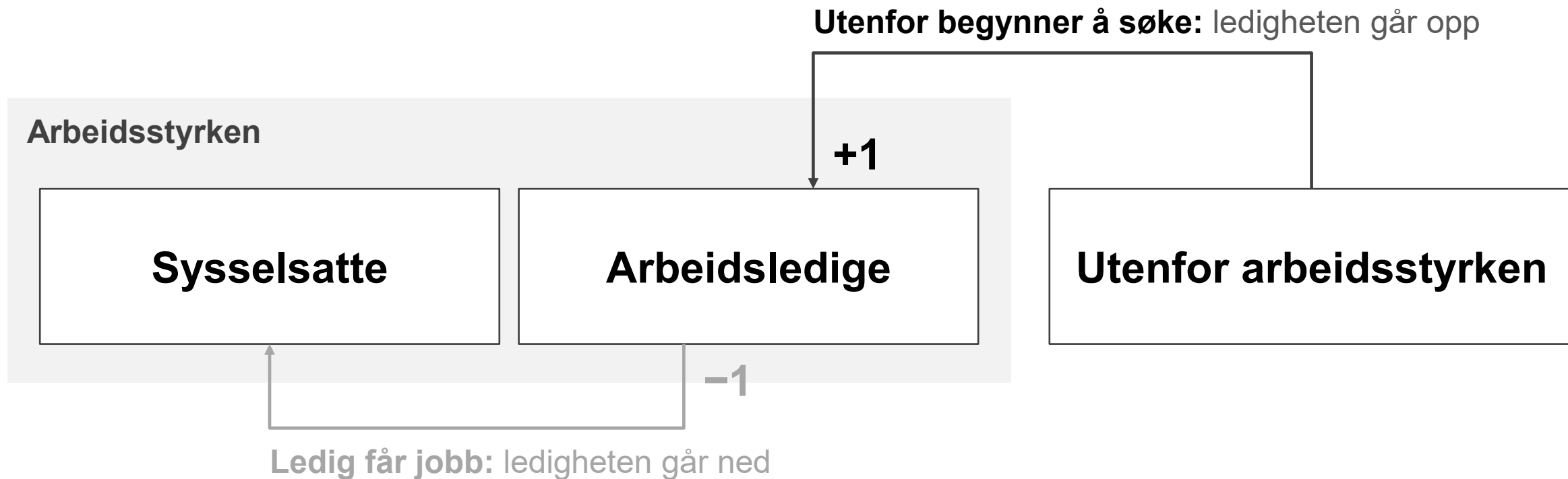
I AKU	KRAV I STATISTIKKEN	KRAV FOR RETT I FOLKETRYGDEN
Sysselsatt	Minst én times betalt arbeid i referanseuka	Sykepenger: fire ukers arbeid (§ 8-2) og inntekt på minst 0,5 G (§ 8-3)
Arbeidsledig	Har søkt jobb og kan begynne	Dagpenger: inntekt på minst 1,5 G siste år (§ 4-4), tapt arbeidstid (§ 4-3) og registrert hos NAV (§ 4-5)

Du kan være sysselsatt eller arbeidsledig i statistikken uten å ha rett til sykepenger eller dagpenger.

AKU som styringsverktøy

AKU som styringsverktøy

Ledighetsraten er en uklar indikator på om tiltakene virker.

Før AKU: de statistiske kategoriene var rettslige

Fra 1948 til 1971	Sysselsatt: sykestrygdet arbeidstaker Arbeidsledig: registrert ved arbeidskontoret
1967	Inntektsgrensen i sykestrygden heves fra 1 000 til 2 000 kr Over 6 000 forsvinner fra statistikken
1972	AKU tar over, med egne kategorier basert på internasjonale standarder

Før 1972 var de statistiske kategoriene knyttet til de juridiske kategoriene. Endring i jussen førte til endring i statistikken.

To måter å legitimere tall

	TIL 1971	I DAG
Kategoriene kommer fra	Trygdelovgivningen	ILO-standarder og EU-forordning
Tallene kommer fra	Register i trygdekasser og arbeidskontor	Utvalgsundersøkelse
Autoriteten ligger hos	Stortinget og forvaltningen	Internasjonale fagkonferanser og EU
En endring i norsk lov	Endrer tallet	Endrer ikke tallet

Før hentet tallene autoriteten sin fra trygdelovgivningen. I dag henter de den fra internasjonale standarder.

Lov, tall og kode

Statistikken og retten bruker ofte de samme ordene, men følger ulike regler.

Festet til et presist tall ser kategoriene likevel nøyaktige og objektive ut.

Når tallet er publisert, glemmer vi opphavet, forbeholdene og avvikene.

Tallene går videre til offentlig debatt, evalueringer, forskning, historiske framstillinger og KI.

Derfor trenger vi å studere hvordan tallene blir til, og hvordan kategoriene forholder seg til reglene som gir individer rettigheter og plikter.